
Een kwestie van geluk noemt Tim 'S Jongers het zelf, zijn weg uit extreme armoede. Nu werkt hij voor de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS) en adviseert hij over onder andere bestaansonzekerheid. Over zijn verleden is hij duidelijk: "Liever toen meer gelijke kansen dan nu trots mogen zijn."

TIM 'S JONGERS, RVS:

"Bestaanszekerheid is nu kwestie van geluk"

Wanneer sociale grondrechten niet meer gewaarborgd zijn, is een opgroeiend kind steeds meer afhankelijk van de factor 'geluk' om een bestaanszeker leven op te bouwen, stelt 'S Jongers. Wonen, onderwijs, inkomen, zorg en welzijn noemt hij de basis van een samenleving. Maar die basis is volgens hem de afgelopen dertig jaar afgebrokkeld. Met de RVS bracht hij het boek 'Gezichten van een onzeker bestaan' uit. Dat boek maakt de afbrokkeling voelbaar. Veertien onverbloemde verhalen van mensen als Eefke, Robbin en Tyrell grijpen je als lezer naar de keel. Verhalen over wat hen is overkomen, maar ook waar ze soms zelf de mist in zijn gegaan. 'S Jongers vindt het volkomen logisch dat hij als adviseur over bestaansonzekerheid begint bij de mensen om wie het gaat. Confronterend: "Zie hoe ze zijn als u, alleen de context is veranderd."

Dienstbaar

Met 'zijn hoofd in de Haagse torens en zijn voeten in de modder' wil hij van betekenis zijn voor mensen met een onzeker bestaan. Dienst-

baar zijn en bijdragen aan de stad waar hij zich naar eigen zeggen zo fantastisch heeft kunnen ontwikkelen en sinds de verkiezingen als fractievertegenwoordiger de PvdA-leden in de gemeenteraad bijstaat.

Extreme armoede

Tim 'S Jongers komt van ver. Lang twijfelt hij, maar besluit toch om in de media naar buiten te komen met zijn eigen verhaal over opgroeien in extreme armoede. Net als in zijn boek lezen de eerste decennia van zijn leven in de buurt van Antwerpen als een slecht verhaal van weinig hygiëne, een onzekere woon-situatie en pas weer naar school

gaan als er geld is voor schoenen. Van medekostwinner zijn als jonger tiener, voortijdig uit huis gaan en destructief leven. Pas in het leger krijgt hij een fysieke groeispurt en op zijn 27ste vindt hij zijn weg naar de studiebanken. Vier jaar later verhuist hij naar Nederland en breekt hij met zijn omgeving. Bedachtzaam vertelt hij: "Als je vroeg uit huis gaat zonder noemenswaardige diploma's, spaarcentjes of steun, dan is het lastig om je als jongvolwassene te ontworsten aan dat bestaan. Voor je gevoel krijg je geen eerlijke kans en het is gevaarlijk om in dat gevoel te blijven hangen. Je wordt verantwoordelijk om het zelf op te lossen en dat is vermoeiend en kan onrechtvaardig voelen. Zelf studeerde ik als 27-jarige met mensen van 18 en moest ik op mijn 31ste nog aan mijn carrière beginnen. En bij alles wat je wint, verlies je ook iets. Ik verloor zo'n beetje mijn hele geschiedenis."

Complexe ongelijkheid

Liever bespaart hij zo'n leven de kinderen, jongeren en volwassenen

Over Tim 'S Jongers

Senior adviseur Raad voor Volksgezondheid & Samenleving, PvdA-fractievertegenwoordiger gemeenteraad Den Haag, dichter. Tim bouwt graag een brug tussen de systeemwereld en de leefwereld van bestaansonzekere mensen.

van nu. Geen gemakkelijke opgave als je de veelzeggende cijfers bekijkt: een kwart van alle Nederlanders is volgens het Sociaal en Cultureel Planbureau bestaansonzeker. Meer dan 220.000 kinderen tot 18 jaar leven onder de lage-inkomensgrens. Ze zijn vaker ongezond en vaker te zwaar, aldus het CBS. Hun ouders hebben regelmatig, in tegenstelling tot het heersende beeld, een of meerdere banen.

Stapeling

In het essay 'Gezondheidsverschillen voorbij' uit 2019 beschrijft de RVS de samenhang en stapeling van zaken die kunnen leiden tot complexe ongelijkheid. Uit het

'Ik gun uitvoerders een Wet op burgerlijke ongehoorzaamheid'

rapport: 'Een slechte gezondheid verkleint de kans op werk, en werkloosheid kan de gezondheid aantasten. Werkloosheid kan tot schulden leiden. Slechte en onzekere huisvesting kan leiden tot stress en spanningen in het gezin. Gevoelens van onveiligheid vergroten de kans op angst en sociaal isolement. Chronische onzekerheid heeft ook invloed op de cognitieve vermogens en vaardigheden en daarmee ook op de leefstijl van mensen.' Volgens 'S Jongers is het niet gek dat wie langdurig onder hoogspanning leeft, ongezond gedrag gaat vertonen. "Dan red je het 's avonds niet met twee wijntjes en een reep chocola om te ontspannen. Zelf ken ik die toxische stress

en constante hoogspanning. Toen ik hier aankwam en veel geld kwijt was aan mijn studie, geen werk had en huurde bij een huisjesmelker, leefde ik met het idee dat het echt afgelopen zou zijn als ik morgen pech zou hebben en mijn voet zou breken."

Ongehoorzaam

Over de oorzaken van de complexe ongelijkheid schrijft de RVS ook in het essay. Van geboorte tot migratie, van het maken van foute keuzes tot pech, van onwil tot overmacht of het ontbreken van de nodige mentale of fysieke weerbaarheid. Eenmaal in de negatieve spiraal kunnen mensen vast komen te zitten in keuzestress, terugtrekgedrag, passiviteit en sociaal isolement.

In *Gezichten van een onzeker bestaan* lees je het een op een terug. Je leest over Miranda die als enige in het gezin niet licht verstandelijk beperkt is. Over de jonge migrant Solomon die schulden opbouwt omdat hij het systeem niet kent. Over Robin die voor zijn zusje een ontbijt van frikandellen klaarmaakt. Niet het leven waar een kind vanuit de Grondwet en het internationale Verdrag inzake de rechten van het kind recht op heeft.

Ingrijpen

Waar heeft een in onzekerheid opgroeiend kind volgens 'S Jongers het meeste baat bij? "Dat ouders er niet aan onderdoor gaan. Want daar begint voor het kind het probleem. Besef dat als een ouder om hulp vraagt, dat hij dan al best ver weg is. En wanneer die hulp er komt, hij nog verder weg is. Je zou al veel eerder moeten kunnen ingrijpen. Goedbedoelde voorzieningen zijn ook complex. Het systeem zou dienend moeten zijn: veel meer redeneren van wat er nodig is

dan waar iemand recht op heeft." Daarom gunt hij medewerkers van uitvoeringsinstanties een 'Wet op burgerlijke ongehoorzaamheid'. "Ik snap dat je een bepaalde mate van controle en voorspelbaarheid nodig hebt. Maar gisteren sprak ik iemand met reuma, die elk jaar opnieuw aan de gemeente moet uitleggen dat ze nog steeds reuma heeft. Die medewerker zou veel meer ruimte moeten krijgen om met oprechte aandacht te bepalen hoe je iemand het beste ondersteunt. Een soort rode knop om af te wijken van de regels, om na een of twee jaar te kijken wat het oplevert en misschien zelfs bespaard heeft."

'Mensen met perspectief zie je in beweging komen'

Over de vraag of bestaansonzekere mensen zelf iets kunnen doen om kansrijker te worden, kan de adviseur kort zijn. Uiteindelijk draait het om perspectief. "Als mensen perspectief hebben, zie je ze in beweging komen. Geef perspectief door van schulden geen straffend systeem te maken en geef perspectief op een betaalbaar huis. Stop met tegen een slechtbetaalde zzp'er te zeggen dat hij beter zijn best moet doen om een huis te kunnen kopen." Perspectief ontstaat volgens hem wanneer er een basis is waarop mensen een leven kunnen bouwen. Daarvoor is een herijking van de sociale grondrechten nodig. Hoe meer mensen in de knel, hoe groter het draagvlak. "Als je naar

'Bestaansonzekerheid aanpakken is in het belang van ons allemaal. Vergelijk een bestaansonzekere samenleving met een huis dat voor dertig procent op instorten staat. Als je dat weet, ga je dat huis niet meer binnen.'

Foto: Peter van Beek

De lees-, luister- en kijktips van Tim 'S Jongers

- Dichtbundel van Tim Awadite: 'Antwerpen! Jij verlaat mij nooit' (pseudoniem 'S Jongers).
- Boek van Herman Tjeenk Willink: 'Groter denken, kleiner doen'.
- Boek van Michel Houellebecq: 'De wereld als markt en strijd'.

de miljardeninvesteringen in het coalitieakkoord kijkt, zie je dat er jarenlang iets niet goed is gegaan met de kwaliteit en toegang tot collectieve sociale voorzieningen. De opkoopbescherming van gemeenten en het grote bedrag voor onderwijsachterstanden zijn duidelijke signalen. Bij de RVS vergelijken we dit met naar de sterren kijken. Met het nu herijken van sociale grondrechten geef je een invulling voor over vijftien tot dertig jaar."

Representatie

De systeemwereld van beleidsmakers en uitvoerders moet daarvoor bij zichzelf naar binnen kijken. Bewustwording noemt de RVS-adviseur het, een woord dat tijdens het interview regelmatig valt. Kennis over bestaansonzekerheid is er genoeg. De volgende stap is meer bewustwording van wie ze zelf zijn en hoe ze hun werk doen. En zorgen voor een betere representatie van verschillende groepen uit de samenleving.

"De meeste mensen die beleid maken en uitvoeren zijn een homogene groep met dezelfde schoolcarrière en gelijke normen en waarden. Maar je kunt die normen en waarden niet copy-pasten, dan heb je te weinig oog voor de context. Ik vind het mega-beledigend om kinderen die zonder ontbijt op school komen tijdens een preventies te vertellen dat ze broccoli moeten eten. Ze bijten hun tanden erop stuk!"

'S Jongers is ook kritisch over de manier waarop aan representatie wordt gewerkt. "Nu proberen we het gat te dichten met ervaringsdeskundigheid. Maar ook dat dreigt te verwoorden tot het afvinken van een checklist. Mensen komen hun verhaal vertellen, krijgen een cadeaubon en daarna gaan de beleidsmakers samen borrelen en beleid bedenken.

Steeds vaker lees ik in rapporten: we moeten redeneren vanuit burgers. Dat moet niet alleen, je moet ze volwaardig gaan betrekken. Als je dit serieus neemt, neem je diegene aan om vanuit die rol het team scherp te houden over wat er leeft. En waarom krijg ik als adviseur wel een driedaagse cursus van duizenden euro's, maar wordt er niet aan de poetsvrouw gevraagd of ze een hbo-opleiding wil doen? Wat kan het voor je beleid betekenen als die poetsvrouw daarna op de HR-afdeling gaat werken?"

Radicaal

'Schroom niet om radicaal te zijn' schrijft ook zijn eigen werkgever in de adviezen. Tim 'S Jongers pakt die handschoen graag op: "Als iets niet goed werkt, zoals ingrijpen op individueel ongezond gedrag, dan moet je daarmee stoppen. Durf te investeren waar de verschillen het grootst zijn en focus je op het weghalen van achterstanden. Zie hoe goed het Kansrijke Start-programma voor de eerste duizend dagen van een kwetsbaar kind werkt. Moet dat

niet uitgebreid worden naar Kansrijke Jeugd?"

Hij vervolgt zijn ideeënstroom:

"Vlieg het hebben van schulden aan als een volksgezondheidsprobleem, dan kun je anders omgaan met schuldhelpverlening. Zie de klimaattransitie als een sociale transitie, waarbij je rekening houdt met sociaal bestaansniveau. Laat het verkokerd denken bij de overheid los.

En waarom schuren bestuurders van stichtingen en maatschappelijke organisaties zo dicht tegen de macht aan? Laat hen in hun jaarverslag ook met een verhaal komen over waar iets fout is gegaan, zodat ze ervan kunnen leren. Van alle affaires zoals in de jeugdzorg en met de toeslagen vinden we iets. Het is

'Laat een betaald
ervaringsdeskundige
ze scherp houden'

te makkelijk om alles op de politiek af te schuiven. Veel organisaties stonden erbij en keken ernaar. We hebben er allemaal schuld aan dat we hier te weinig oog voor hebben."

Impact

Wat heeft de coming out over zijn verleden Tim 'S Jongers gebracht? Er valt een lange stilte na die slotvraag. "Ik ben er wel blij mee. Mijn eigen verhaal heeft denk ik effectief bijgedragen aan het maatschappelijke debat en binnen de RVS had het ook impact. Lang twijfelde ik of ik het zou delen. Maar als je verhaal sterk afwijkt, is er blijkbaar weinig voor nodig om mensen wakker te schudden."